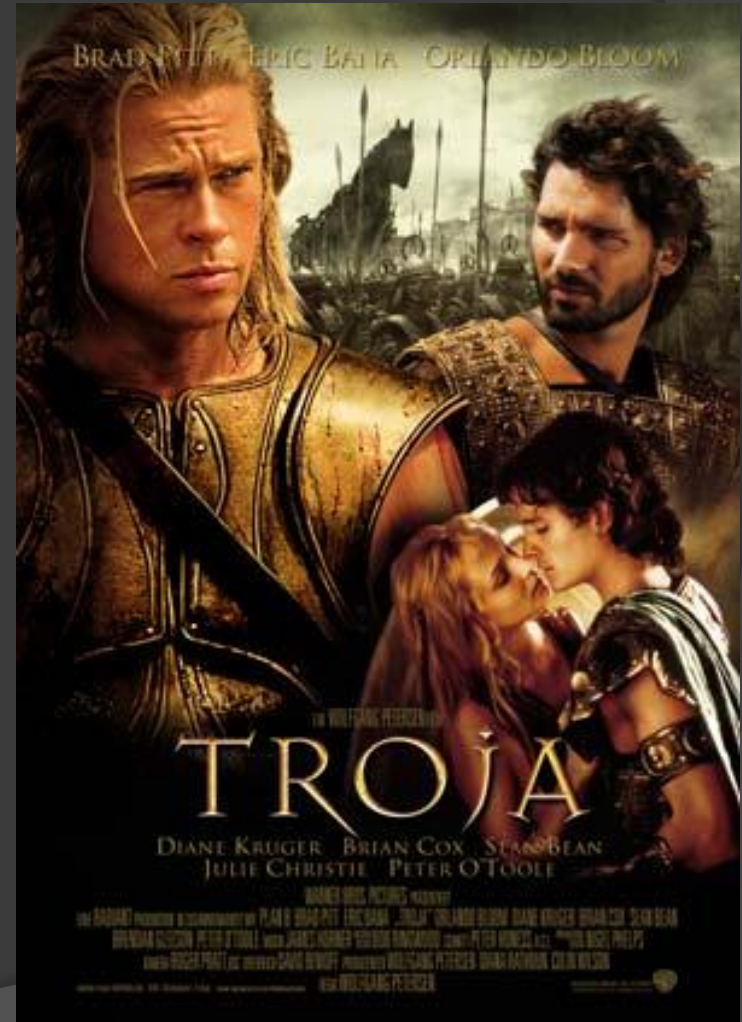

Homéroszi eposzok

Iliász – (Trója című film)

- ◉ Akhilleusz haragja,
- ◉ Párisz és Heléna szerelme,
- ◉ Agamemnon és Akhilleusz viszálya,
- ◉ Hektor és Akhilleusz párbaja,
- ◉ Priamosz és Hektor,
- ◉ Odüsszeusz és a faló.

Homéroszi eposzok

Iliász – (Trója című film)

- ◉ szerelem és politika
- ◉ önzés és közösség
- ◉ hírnév és halhatatlanság
- ◉ az istenek szerepe
- ◉ önfeláldozás és becsület

Odüsszeia

(Odüsszeusz című film)

- ◉ Odüsszeusz kalandozásai
- ◉ Penelopé hűsége
- ◉ Télemakhosz férfivé válása
 - ◉ A kérők arcátlansága és megölése
- ◉ Odüsszeusz hazatérése

Odüsszeia (Odüsszeusz című film)

- ◉ az eszére, és leleményességére támaszkodó ember
- ◉ a világ megismerésének vágya
- ◉ a család, a haza iránti szeretet
- ◉ az istenek szerepének korlátozása

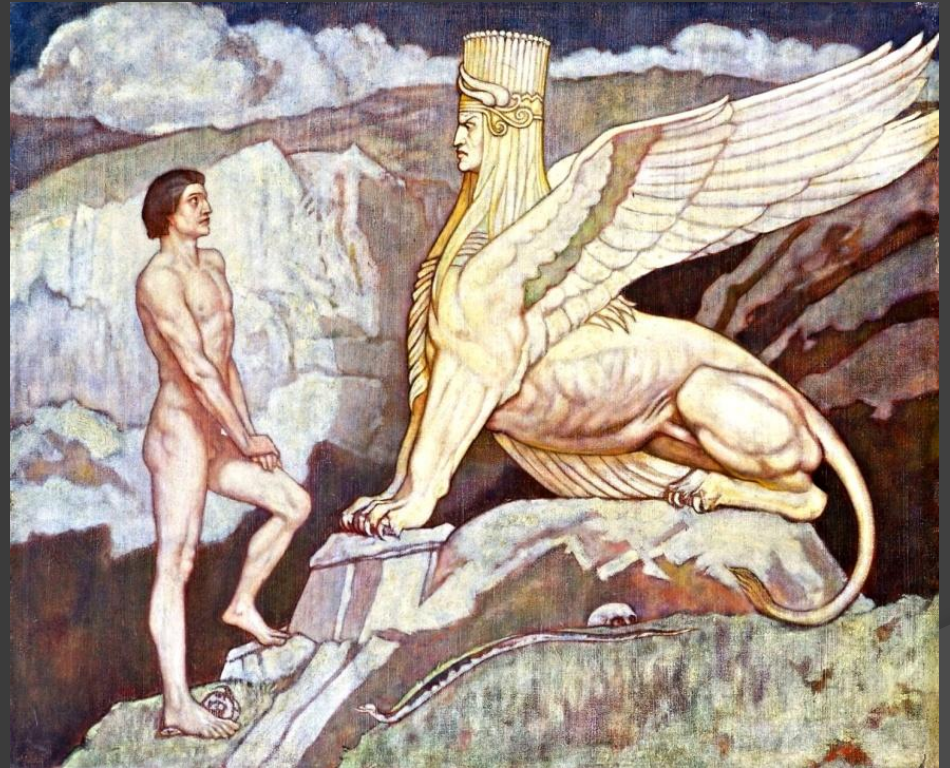

A görög dráma aranykora

A thébai mondakör – Oidipusz

- A Sors hatalma az ember felett

Szophoklész: Antigoné

- Polüneikész és Eteoklész,
- Antigoné és Iszméné,
- Kreón és Antigoné,
 - Haimon és Antigoné,
 - Teiresziász,
 - „Sok van mi csodálatos...”

Szophoklész: Antigoné

- ◉ megalkuvás vagy szembeszállás
- ◉ hatalomvágy, rossz döntések
- ◉ az isteni parancs betartása
- ◉ az emberi hatalom korlátai
 - ◉ a bűn nem maradhat büntetlenül

A középkor

A templomos lovagok kiváló harcosok voltak (köpenyükön viselték jelképüket)

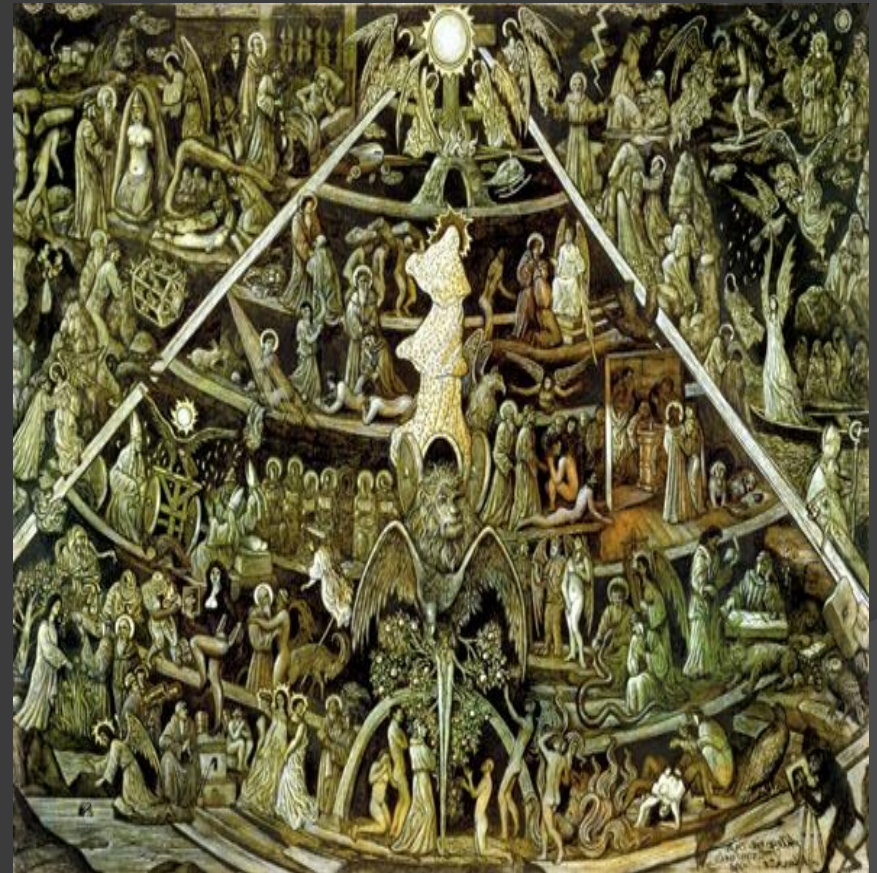
Dante: Isteni színjáték

- ◉ Túlvilági utazás
 - ◉ Pokol,
Purgatórium,
Paradicsom
 - ◉ Dante és
Vergilius

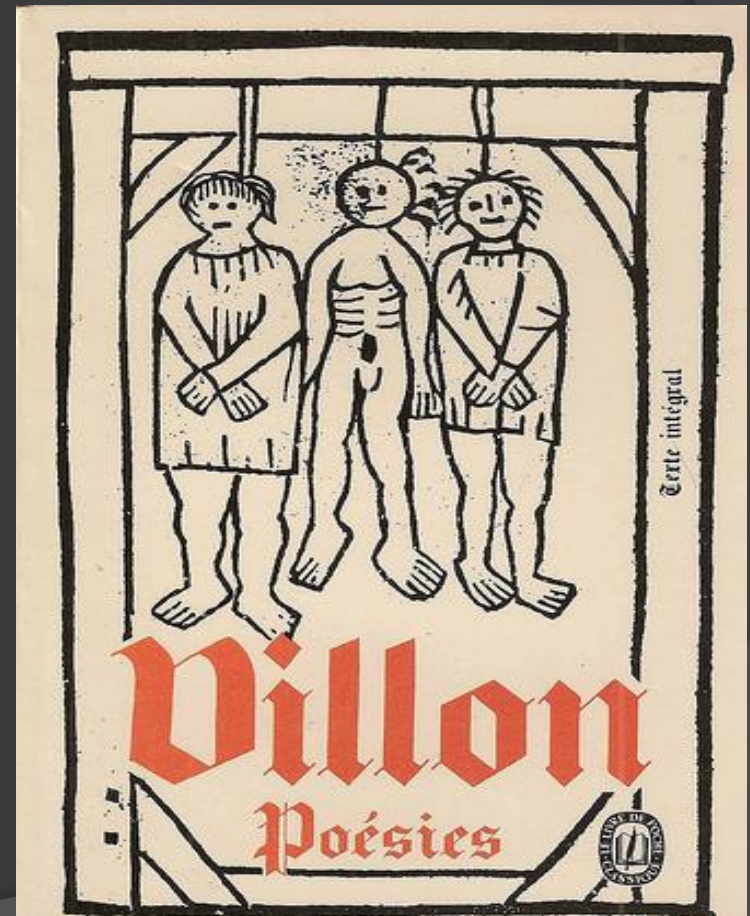
Dante: Isteni színjáték

- ◉ az isteni igazságosság
- ◉ rendezettség és isteni terv
- ◉ az Isten parancsainak követése
- ◉ a tudás rendszerezése, összegzése

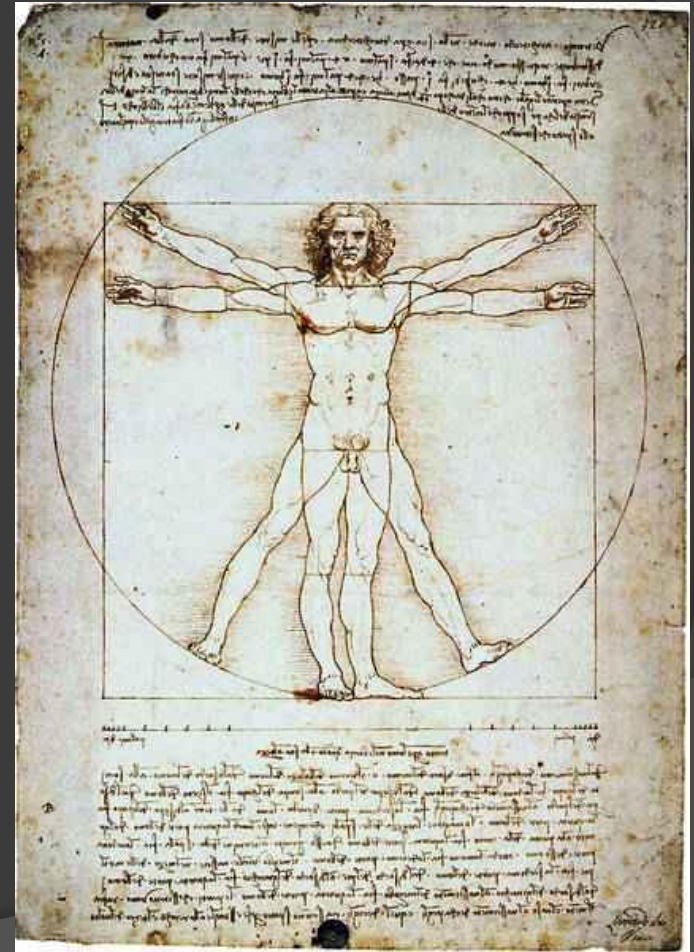

Francois Villon: Nagy Testamentum

- züllött élet, de tiszta költészet
- vagány, önérzetes hang, a szabályok bírálata
- gúny és irónia a legnehezebb pillanatokban is

Reneszánsz

Francesco Petrarca: Daloskönyv

365 szonett Laurának

- őszinte, mély szerelmi érzés
 - a nők rajongásig történő tisztelete
 - a szerelem összetettségének bemutatása: jó és rossz oldal
 - a szerelem hatalma

Boccaccio: Dekameron

10 nap 100 novella a
firenzei pestisjárvány
idején

- ◉ a földi örömek előtérbe helyezése a túlvilág helyett
- ◉ vaskos realitás, a testiség bemutatása
- ◉ fordultra épülő közvetlen történetmesélés
- ◉ humor és irónia alkalmazása a képmutatással szemben

Balassi Bálint versei

- ◉ a vitézi élet bemutatása
- ◉ bűnbánó, de Istennel egyezkedő lélek, földi bűnökkel
 - ◉ udvarló, szerelmes versek Júliához

Angol reneszánsz színhátság

- A népszínház megjelenése
 - görög szabályok figyelmen kívül hagyása,
- **Globe** színház

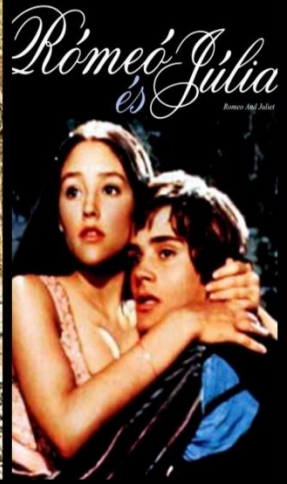
Shakespeare: Hamlet

- ◉ Bosszúdráma, melyben nincs biztos tudás
- ◉ **Hamlet** tépelődő, vívódó, dönteni nehezen tudó ember
- ◉ A problémák nem egyéniek, hanem az egész világra hatással vannak
 - ◉ Filozofikus, bölcséleti tartalmú monológok: „**Lenni vagy nem lenni...**”
„**Kizökkent az idő...**”
- ◉ **Hamlet, Claudius, Ophelia, Fortinbras, Gertrúd, Polonius**

Shakespeare: Rómeó és Júlia

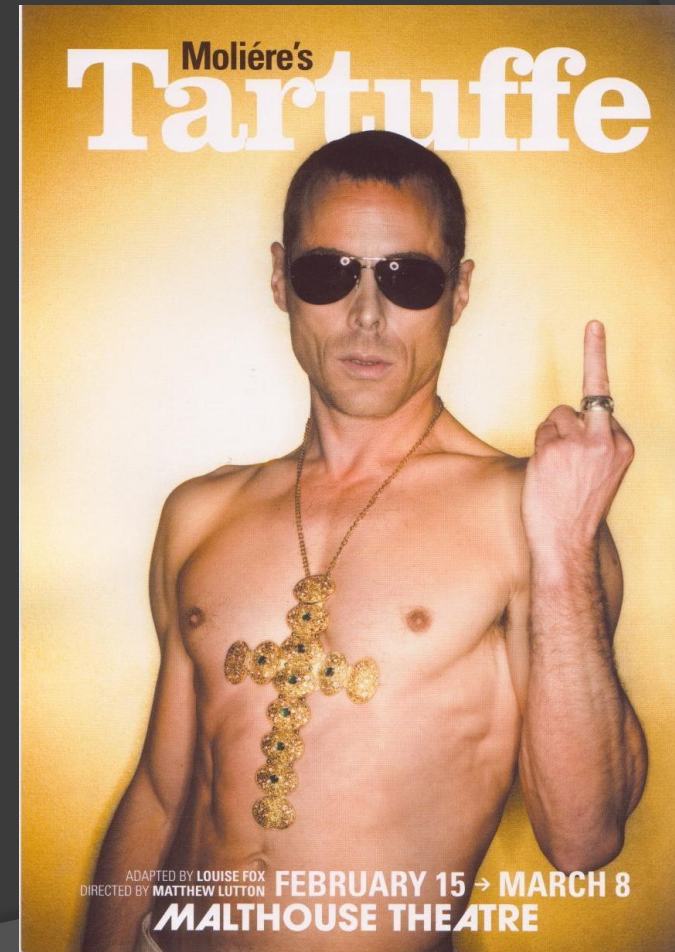
- A szerelem hatalma, ereje és végzete
- Gyűlölet és szeretet kontrasztja
- Tévedések tragédiája
- Intenzív, gyors érzelmi hullámváz
- Rövid időn belül felfokozott érzelmek
- Montague és Capulet család, Mercutio, Lőrinc barát, Dajka, Tybalt

Klasszicista dráma – Komédia

(Moliere: Tartuffe, színházban – Képzelt beteg)

- ◉ a megtévesztés, a képmutatás az emberi társadalomban
- ◉ embertípusok: rászedhető családfő, hűséges feleség, szerelmes, de tehetetlen fiatalok, nagyszájú szolgák...
- ◉ helyzet- és jellemkomikum
- ◉ emberi hibák bemutatása, a végletekig nagyított jellemhibák
- ◉ tragikus előjelek, de mindig szerencsés befejezés
- ◉ Tartuffe, Orgon, Elmira, Mariann, Damis

Felvilágosodás

- ◉ az emberi tudás felhalmozása
- ◉ a babonák megcáfolása
- ◉ az értelem elsődlegessége
 - ◉ emberi egyenlőség

Daniel Defoe: Robinson Crusoe (Filmes adaptáció: Számkivetett)

- ◉ ember és természet viszonya
 - ◉ a civilizáció megteremtése
- ◉ az emberi erények: szorgalom, találékonyság, hit, előrelátás, önbizalom
- ◉ a magány elviselése

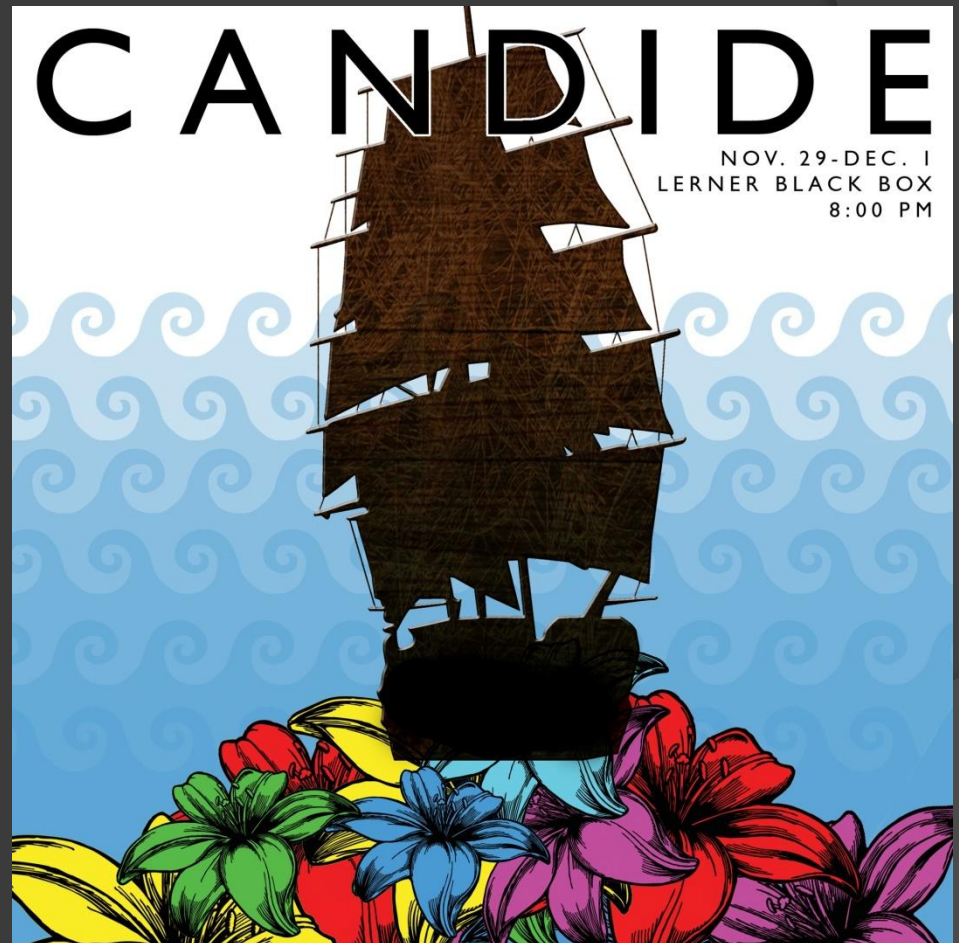
Jonathan Swift: Gulliver utazásai

- ◉ minden viszonylagos, attól függ honnan nézzük (liliputiak, óriások)
- ◉ az emberi kultúra romlottsága, bírálata
 - ◉ irónia és gúny használata, elutasítja az ember vezető szerepét
- ◉ csalódás az emberi kultúrában

Voltaire: Candide

- ◉ utaztató kalandregény
- ◉ célja bebizonyítani egy gondolat érvénytelenségét – tézisregény
- ◉ komikus, hihetetlen kalandok, fejlődésre képtelen főszereplők
 - ◉ végső következtetés:
szorgalmas,
munkával töltött élet
az egyedüli megoldás

Magyar felvilágosodás

Fazekas Mihály: Lúdas Matyi

- ◉ hexameterekben megírt regény
- ◉ az elnyomás elleni küzdelem, mesei szereplő – társadalmi mondanivaló
- ◉ az ész, az értelem elsőbbsége a születési ranghoz képest

Romantika

Victor Hugo:

A párizsi Notre-Dame

- ◉ középkori, misztikus történet
- ◉ erőteljes, intenzív érzések
- ◉ látszat és valóság ellentéte
- ◉ Quasimodo jelleme és személyisége
 - ◉ Don Frolló képmutatása, a székesegyház főesperese, megszállottja Esmeraldának
- ◉ váratlan fordulatokra épülő cselekmény

Magyar romantika

Katona József: Bánk Bán

- ◉ az idegen elnyomás alatt szenvedő magyar nép
- ◉ **Bánk bán** a magyar Hamlet, vívódó, tépelődő hős
- ◉ egyetlen végső cél: a magyar nemzet sorsának felemelése
- ◉ **Gertrudis**, az idegenszívű uralkodó alakja
- ◉ **Melinda** és **Bánk** – őszinte, tiszta szerelem, amit **Ottó** tesz tönkre
- ◉ **Tiborc** alakja – a hatalmi harcok szenvedője, a magyar parasztság képviselője

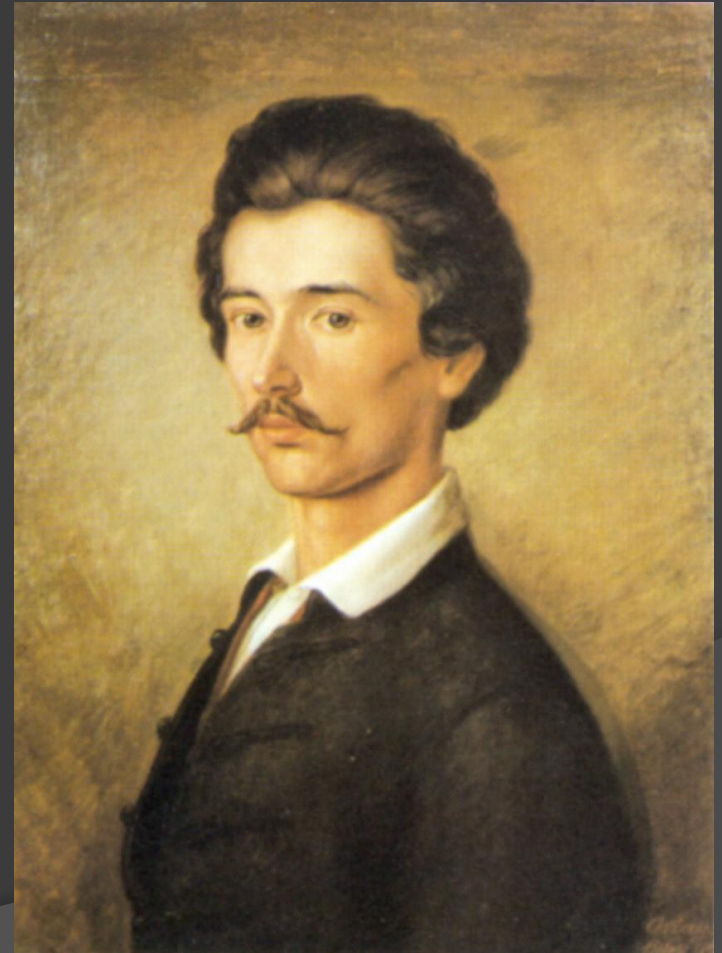
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde

- mese dramatizált változata, néhány egyéni kiegészítéssel
- **Csongor** földi szereplő, célja a boldogság keresése (Fausthoz hasonlatosan)
 - **Tünde** – a szerelem szimbóluma, mely a földön elérhetetlen, de az egyetlen értelmes életcél
- **Balga** és **Ilma** alakja – a földhözragadtság, a hétköznapiságot jelképező alakok, szimpatikusak, de egyszerűek
- összetett műalkotás, több szinten is értelmezhető

Petőfi Sándor

- ◉ a szabadság költője, szinte már szimbolikus alak
- ◉ népies, egyszerű nyelvezet, tele zseniális ötletekkel
- ◉ friss lendületes, erőteljes hang, kétségek nélküli magabiztosság
- ◉ az alföldi táj szimbólummá emelése
- ◉ szerelmi-házastársi költészet (Szendrey Julianna)
 - ◉ A helység kalapácsa – humorral és játékkal teli népi témájú vígposz
- ◉ a nép lánglelkű vezére, aki kész önmagát is feláldozni, beteljesíti sorsát

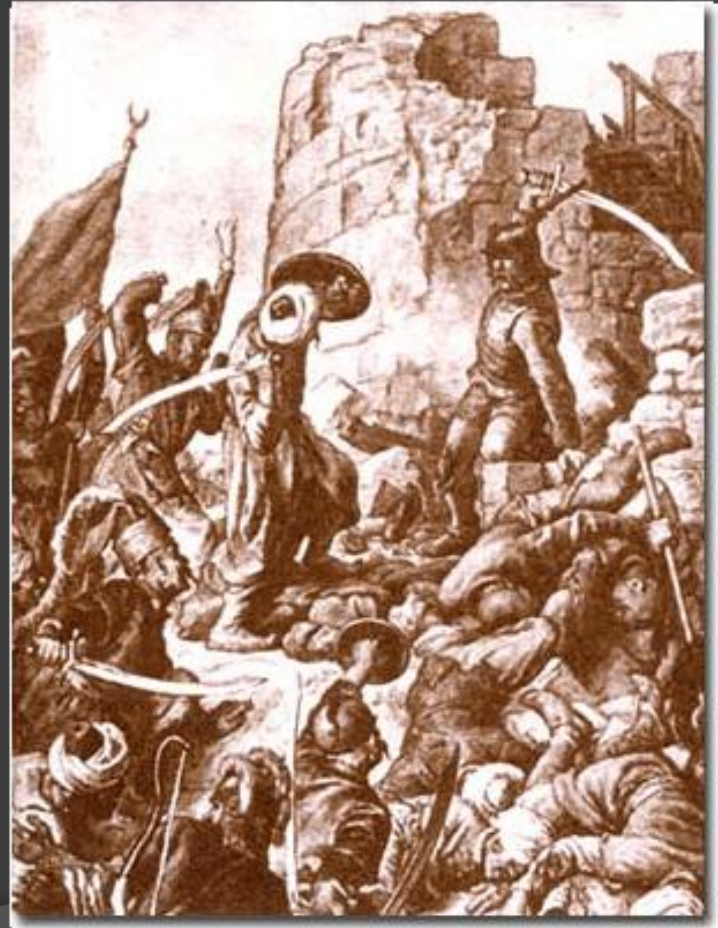
Arany János Ágnes asszony

- ◉ a bűn és bűnhődés összefüggéseit vizsgálja
 - ◉ a megőrzés folyamatának finom bemutatása
- ◉ nem a külső, hanem a belső, lelki történet a fontos

Szondi két apródja

- a meg nem alkuvás, a hűség szimbólumai
 - párhuzamos történet szerkesztés, két idősíkon keresztül
 - a hazaszeretet megnyilvánulása, önfeláldozás

Tetemre hívás

- ◉ középkori nyomozás, fokozódó feszültséggel
- ◉ **Bárczi Benő és Kund Abigél** szerelmi drámája
 - ◉ szörnyű következményei lehetnek meggondolatlan cselekedeteinknek
- ◉ az örület menekülés a feldolgozhatatlan valóság előtt

A walesi bárdok

- ◉ öntelt uralkodó, megtörhetetlen nemzet
- ◉ a lelkiismeret-furdalás bemutatása
- ◉ önfeláldozás, a végsőig való kitartás erkölcsi felelőssége

Toldi

Elbeszélő költemény 3 részben

- tehetséges, de elnyomott hős felemelkedése
- tiszta, romlatlan őserő
- nem tud alkalmazkodni a világ képmutatásához, mindig kihasználják, törbe csalják
- őszinte, becsületes, tisztességes életmód

Madách Imre: Az ember tragédiája

- ◉ A bibliai teremtéstörténet feldolgozása: az **Úr** tökéletes, míg **Lucifer** a tevékenységet ösztönző őserő, a szabad akarat
- ◉ **Ádám** az eszmék embere, aki mindig jót akar, de a megvalósítás során minden eltorzul

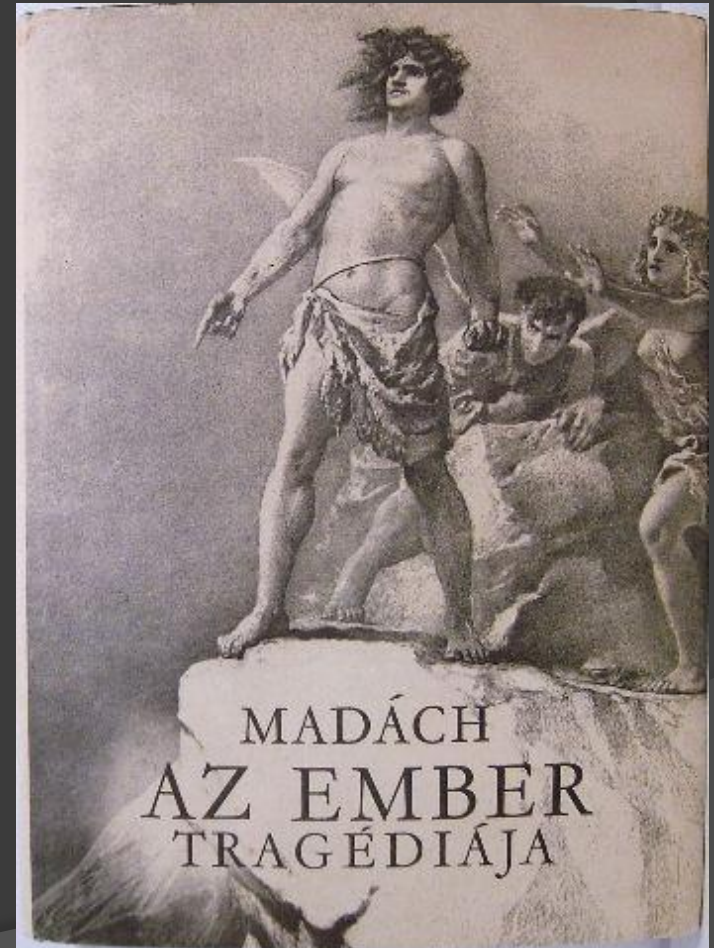

Madách Imre: Az ember tragédiája

Az emberi létezés szinte minden problémája fellelhető a drámában.

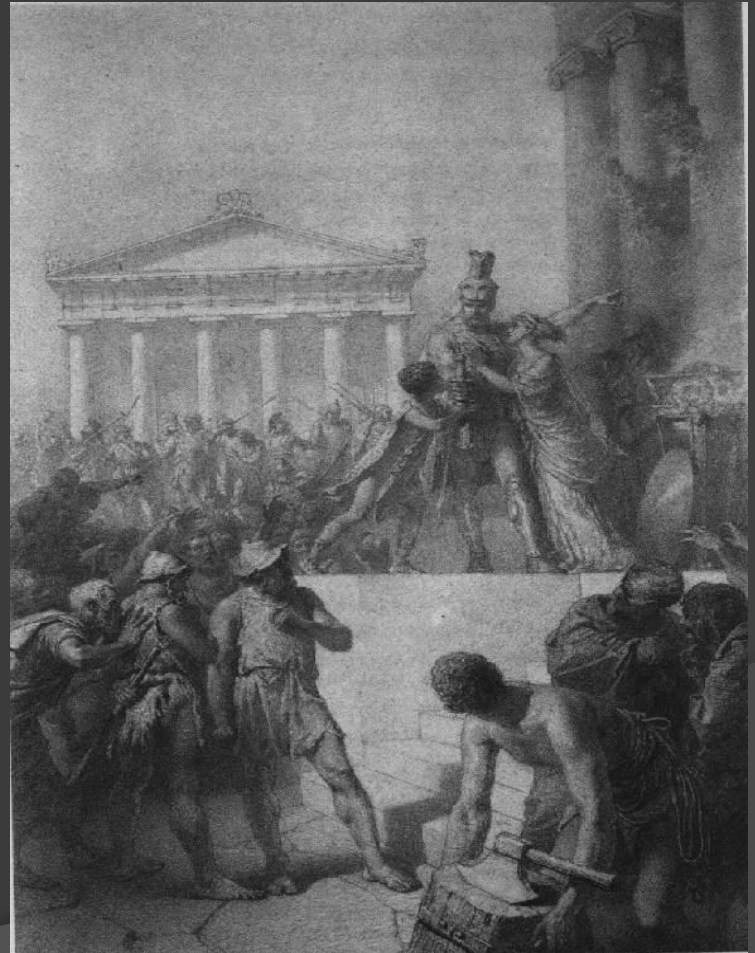
A legfontosabbak:

- az egyén és közösség viszonya,
- az eszmék ereje,
- a lehetséges életcélok,
- a férfi és a nő kapcsolata,
- az emberiség tudásvágya,
- a Föld és civilizációnk sorsa,
- a szabad akarat kérdése,
- művészet és racionalitás...

Madách Imre: Az ember tragédiája

- **Lucifer** cinikus, de mindig igazságot mutat, mindennek van árnyoldala
- **Éva** kétarcú szereplő: hol az igaz, őszinte szerelmet, hol a csábítást, a bűnt képviseli

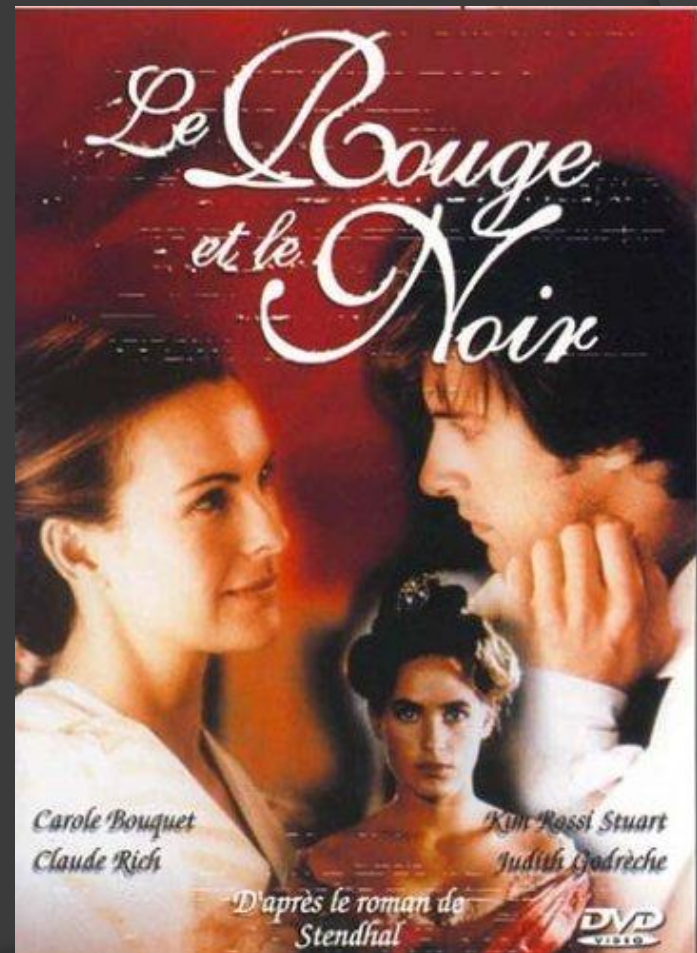
Stendhal: Vörös és fekete

- ◉ A főszereplő **Julien Sorel**, vidéki parasztfiú, hihetetlen ambíciókkal és álmokkal. Karrierregény.
- ◉ Példaképe **Napóleon**, aki nem követi, hanem újraírja a szabályokat
- ◉ Célja az érvényesülés, és ennek érdekében áruba kell bocsátania képességeit, képmutatóvá kell válni

Stendhal: Vörös és fekete

- ◉ Nagy szerelme **de Renalné**, akit szintén kihasznál, de élete végén rájön, hogy ez az egyetlen, őszinte érzelme volt.
- ◉ Közvetlenül a cél előtt lepleződik le, (házasság, nemesi rang) bosszúból rálő szerelmére. Ezután halálra ítélik.
- ◉ A társadalom sok rétegét mutatja be és ábrázolja.

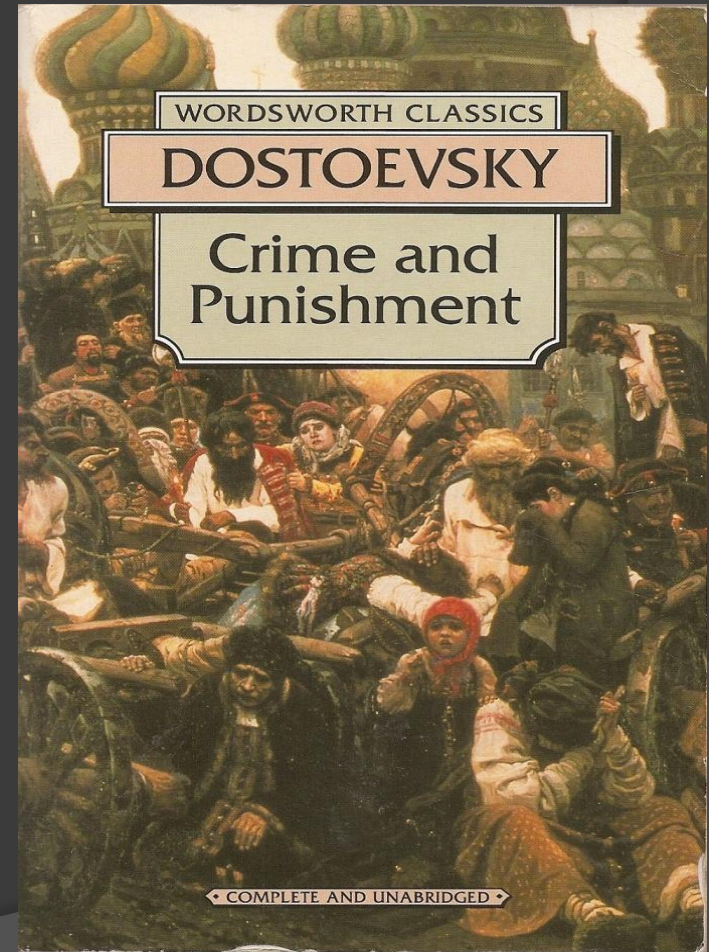
Honoré de Balzac: Goriot apó

- ◉ A társadalmi folyamatokat és változásokat kívánja bemutatni
Balzac
- ◉ Főhőse, **Rastignac**, aki az érvényesülés törvényes és törvénytelen útja közül választ.
- ◉ A helyszín egy panzió, ahol a társadalom minden rétege képviselteti magát
- ◉ **Goriot** apó a haszonelvű társadalom áldozata: lányainak már nem érdeke az öregúr támogatása, teljesen magára hagyják.
- ◉ **Rastignac** sorsa másik **Balzac**-regényben folytatódik.

Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés

- Főhőse **Raszkolnyikov**, egy pétervári diák, aki egy eszme rabja lesz: megölhetünk-e valakit, ha attól jobb lesz a világ? Vannak-e kiváltságos emberek, akik bármit megtehetnek?
- **Polifónikus** regény: minden szereplő az alapkérdésre ad választ személyiségével.

Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés

- ◉ **Raszkolnyikov** elköveti a bűnt, de nem tud szabadulni a bűntudattól, nem tud előrelépni.
- ◉ Szinte önmagát leplezi le **Porfirij**, a vizsgálóbíró előtt.
 - ◉ Önként vállalja a megtisztító szenvedést, büntetést. **Szonja** kíséri el Szibériába, aki a földi jószág megtestesítője.

Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma

- **Pongrácz István**, a magyar **Don Quijote**
- A jelen tagadása, a múltba való meneküléssel. A múlt a tisztaságot, az erkölcsösséget jelenti
 - Mindenki haszonleső, kiszolgálják az örültnek tartott grófot
- Vajon ki a bolond? Milyen normák szerint ítéldük meg mások viselkedését?
- **Apolka**, a szerencsétlen sorsú árvalány lesz Pongrácz lelki társa
- A regény tele van anekdotákkal, vidám, jellegzetes kiegészítő történetekkel

Mikszáth novellái: Szegény Gélyi János lovai

- A megcsalt férfi öngyilkos bosszúja.
- A szerelem és a lovak iránti szeretet párhuzamossága.
- Apró jelekből és utalásokból építkezik.

A Péri lányok szép hajáról

- ◉ A két lány ártatlansága, és naivsága miatt kerül veszélybe
- ◉ Az idősebbik lány nem tud ellenállni a nős udvarlónak
- ◉ A mezőgazdasági munka lesz szimbólummá: az aratás
- ◉ A féltékeny feleség az éjszakai randevún levágja Zsófi haját

Bede Anna tartozása

- **Őszinte, tiszta ártatlanág árad a főszereplőből.**
- **A törvények néha nem szolgálják tökéletesen az igazságot.**
- **A lány önfeláldozása még a legkeményebb szíveket is meglágyítja**
- **Meglepő fordulat: személycsere.**

Tímár Zsófi özvegysége

- ◉ Az elhagyott asszony szerelme a hűtlenség ellenére is megmarad
- ◉ A férj visszatérése a lelkiismeret-furdalás miatt nem lehetséges
- ◉ Vannak hibák, melyeket a legnagyobb igyekezettel sem lehet helyrehozni
- ◉ Tragikus befejezés

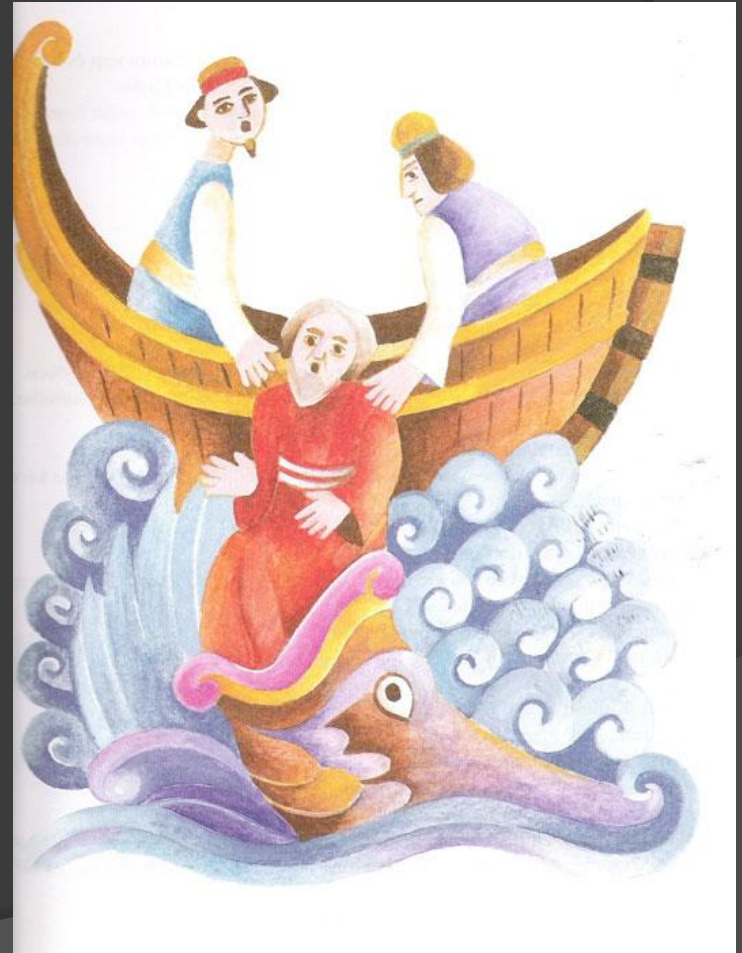
Ady Endre versei, személyisége

- ◉ A magyar költészet új messiása, megváltója, megújítója.
 - ◉ Önbizalom és küldetéstudat.
 - ◉ A régi és az új, a hagyomány és a modern világ szintézise.
- ◉ Szimbolikus kifejezés mód, magánmitológia.
- ◉ Züllött, féktelen életmód, a meg nem értett zseni. Senki nem tud a nyomába érni.
- ◉ A szerelem és a halál közelségének kifejezése.
 - ◉ Nemzetféltő magyarságtudat, ami néha durva kritikába csap át.

Babits Mihály: Jónás könyve

- ◉ A bibliai történet parafrázisa, a költő életútjának jelképe.
- ◉ A prófétai szerepkör és a költő sors összekapcsolása.
- ◉ Elmenekülhetünk-e az Isten által ránk szabott feladat elől?
- ◉ Van-e értelme prédikálni, a jobb, tisztább élet mellett kiállni?
- ◉ Szabad akarat és a kötelességteljesítés ellentmondása.
- ◉ Az Isten a cselekvő, mi csak szolgái, hírvivők vagyunk.

Móricz Zsigmond novellái

Judith és Eszter

- ◉ A szegénység lélekromboló hatásai.
 - ◉ A rokonok kicsinyes vetélkedése, a segítségnyújtás helyett a gőgös fölény.
 - ◉ A kisfiú nézőpontja: mindennél jobban szeretné az ünnepi kalácsot.
- ◉ A szegény Judit erkölcsileg fölé emelkedik a férjét megcsaló Eszternek.
- ◉ A büszkeségnél erősebb a gyermeke iránt érzett szeretete.

Móricz Zsigmond novellái Tragédia

- Ironikus novella szegénység pusztító hatásairól: az ösztönlény szintjére süllyeszti a főszereplőt, Kis Jánost.
- Jelentéktelen ember, beteljesíthetetlen küldetéssel: kienni a gazdag embert a vagyonából.
- Nem is sajnálható, de teljesen el sem ítélné a főszereplő halála.

Móricz Zsigmond novellái

Barbárok

- ◉ Az erkölcstelenség legdurvább változatát ábrázolja: a bűntudat nélküli rablógyilkosságot.
- ◉ Egyszerű, primitív, beszélni alig tudó emberek.
- ◉ Bodri juhász és fiának tragédiája

Kosztolányi Dezső: Édes Anna

- ◉ A kiszolgáltatottság és az embertelen bánásmód
 - ◉ Vidéki cseléd lány magányossága
- ◉ Tudatalatti szerepe, működése
- ◉ **Vizyné** mániája: gyereke helyett a cseléden uralkodik
 - ◉ Piskóta-jelenet
- ◉ **Patikárius János** elcsábítja, teherbe ejti, de nem vállalja a kapcsolatot
- ◉ Brutális kettősgyilkosság az elfojtott érzelmek miatt
- ◉ **Moviszter** doktor embersége, krisztusi könyörülete

Franz Kafka: Az átváltozás

- ◉ A bogárrá változó **Gregor Samsa** története
- ◉ Valóságossá válik a rémálom
- ◉ Semleges közlésmód, megmagyarázhatatlan helyzet
- ◉ Féregként élt idáig is, a metafora valósággá válik
- ◉ A novella végén feladja az értelmetlen harcot

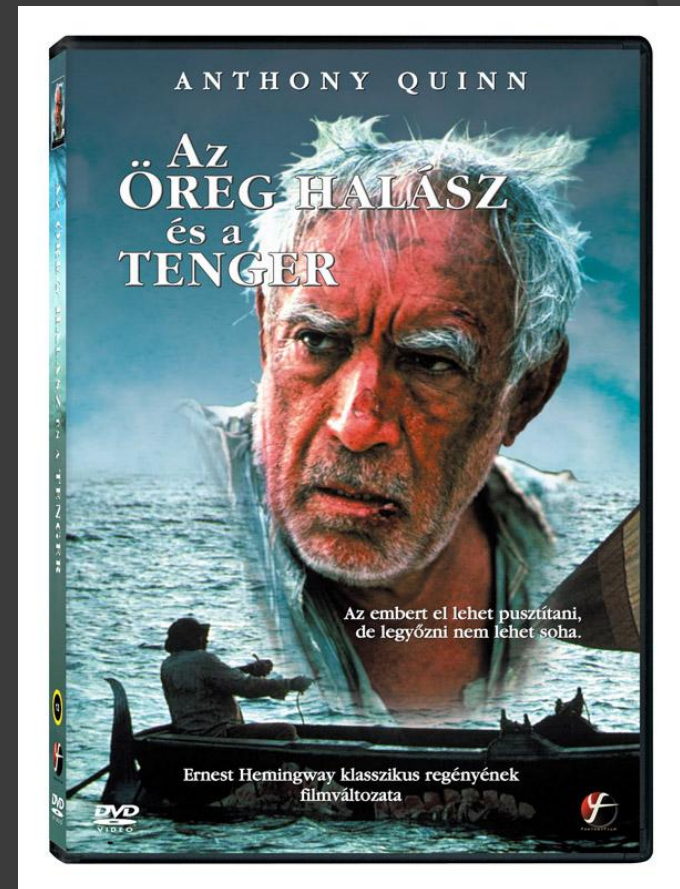
Thomas Mann: Mario és a varázsló

- ◉ Az emberi tudat feletti külső hatalom hatása
- ◉ **Cipolla** a mágus megalázza a hipnotizált személyeket
- ◉ Torz lelkű és testű ember, alantas ösztönökkel
- ◉ **Mario**, a pincér a hipnózis után öntudatra ébredve megöli Cipollát.

Ernest Hemingway: Az öreg halász és a tenger

- ◉ Az ember és természet harca és kapcsolata
 - ◉ A tenger megszemélyesítése
- ◉ A létezés harc, melyben a legfontosabb a becsületes küzdelem
- ◉ Az öreg halász hatalmas zsákmányát megeszik a cápák
- ◉ Az ember legyőzhetetlen

Friedrich Dürrenmatt: Az öreg hölgy látogatása

- A dráma korábbi történéseken alapul, amik folyamatosan derülnek ki
- Erkölcsstelen ajánlat: pénzt egy ember életéért
- Ki a bűnös? Elévülnek-e a bűnök? Meg lehet-e bocsátani?
- A pénz hatalma minden erkölcsi megfontolást átír
- A közösség érdeke mindig erősebb mint az egyéné
- A tönkretett élet, a bosszú ereje

József Attila: A Dunánál

- ◉ A víz motívumának sokrétű felhasználása
 - ◉ Idő és tér összefüggéseinek vizsgálata
 - ◉ Egyéni életsors összefonódása a közösségével
- ◉ Programvers: Cél a múlt ellentéteinek feloldása
- ◉ A világegyetem elemei szorosan összefüggenek

Radnóti Miklós

élete személyisége

- A történelmi kor szerepe az egyén életében
- A származása miatti megbélyegzés
- Tiszta költészet a halál közeli tudatával
- Idill és tragikum együttese

Dsida Jenő költészete

- **Keresztény tradíció felhasználása**
 - **Az elesettek, a nélkülözők segítése**
- **Egyetemes emberi szeretet hirdetése**
- **Szenvedő, gyötrelmes földi létezés közben is a szépségre figyelni**
- **Az egyszerű, hétköznapi hősök kiemelése**

Örkény István: Tóték

- ◉ Groteszk kisregény
- ◉ Varró őrnagy és a Tót család (Lajos, Mariska, Ágika és Gyula)
- ◉ A háborútól eltorzult jellem hatása
- ◉ A dobozolás szimbóluma
 - ◉ A megalázottság elviselése, a hatalom kényszerítő ereje
- ◉ Magasztos és nevetséges drámai harc is egyszerre

Yann Martel: Pi élete

- ◉ Szimbolikus, metaforikus kifejezés mód
- ◉ A létért folytatott küzdelem
- ◉ A személyiség megkettőződése (felettes én – ösztön én)
- ◉ Utazás a tengeren és a lélek mélyére
- ◉ Az Isten keresése és megtalálása

Ami még szóba jöhet:

- Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk
- Gárdonyi Géza: Az egri csillagok
- Victor Hugo: A nyomorultak
- Paul Pöltner: Hajmeresztő
- J. K. Rowling: Harry Potter sorozat
- J. R. R. Tolkien: A gyűrűk ura
- Petőfi Sándor: János vitéz
- Alexander Dumas: A három testőr
- Mark Twain: Koldus és királyfi
- Charles Dickens: Twist Olivér